

УДК 378.015.31:613.8

ШЕВЧЕНКО Ольга Володимирівна –
кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри
теорії та методики фізичного виховання
Центральноукраїнського державного
педагогічного університету імені Володимира Винниченка
e-mail: gymnast.olga@gmail.com
БСЛКОВА Тетяна Олександрівна –
аспірант кафедри педагогіки і освітнього менеджменту
Центральноукраїнського державного
педагогічного університету імені Володимира Винниченка
e-mail: belkova1969@yandex.ru

КОМПОНЕНТИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНИХ ВИШІВ ДО ЗБЕРЕЖЕННЯ ОСОБИСТОГО ЗДОРОВ'Я

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. У системі цінностей, якими дорожить будь-яка цивілізована нація особливе місце відводиться здоров'ю людей. За роки незалежності України було чимало здобутків, але й нароблено багато помилок. Досі держава не переймалася як слід демографічною кризою та проблемою поліпшення здоров'я нації, зокрема студентської молоді. У контексті формування гармонійно розвиненої особистості важливе місце відводиться зміцненню здоров'я студентської молоді, що закладається у школі, через яку, за умови обов'язковості загальної освіти, проходять усі діти. За статистичними даними сучасні дослідники Ю. Васін, Д. Колесов, М. Лебідь, В. Лях констатують, що лише у 3-5% випускників вищих навчальних закладів України мають стан здоров'я, який відповідає нормі. Така ситуація здебільшого є наслідком їхнього низького фізичного здоров'я, що виявляється в різкому зростанні шкідливих звичок, недостатній руховій активності, відсутності бажання займатися фізичною культурою і спортом, погіршення стану навколишнього середовища, умов праці, побуту й відпочинку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження авторів Г. Глоби, В. Жамардія, Ж. Козіної, Т. Круцевич, М. Попичева та інших свідчать про низький рівень показників фізичного розвитку, фізичної підготовленості та працездатності студентів. Автори відзначають недостатній рівень вирішення основних завдань фізичного виховання студентів. У результаті цього велика частина випускників фізично не здатна виконувати професійні обов'язки з необхідною якістю й інтенсивністю. Знижується працездатний потенціал молоді, від якого залежить соціальне й економічне благополуччя України. У зв'язку з цим одним із найважливіших завдань фізичного виховання у вищому навчальному закладі є зміцнення стану здоров'я, підвищення рівня фізичної підготовленості та фізичного стану

студентської молоді через її залучення до активного здорового способу життя.

Мета стігті – дослідити компоненти формування готовності студентів медичних вишів до збереження особистого здоров'я.

Виклад основного матеріалу дослідження. Про необхідність формування особистого здоров'я студентської молоді наголошується у Законах України «Про вищу освіту» (2014); Законі України «Про фізичну культуру та спорт»; Національній доктрині розвитку фізичної культури і спорту (2016), Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (2012) та у державних програмах: Цільовій комплексній програмі «Фізичне виховання – здоров'я нації» (2015-2016), Національній програмі «Репродуктивне здоров'є нації», спрямованими на пропаганду здорового способу життя дітей та молоді.

Здоровий спосіб життя – визначальний чинник забезпечення тривалості активного життя, соціального, біологічного та психічного благополуччя громадян, що передбачає наявність адекватних форм поведінки.

Дуже важливе значення набуває формування здорового способу життя у студентів саме вищих медичних закладів, оскільки майбутні медичні працівники у вищих здобувають одну з найскладніших та найбільш ринкових професій. У перспективі вони повинні мати достатній рівень фізичної підготовленості, адже майбутня професія пов'язана з нічними викликами, роботою у вихідні дні або взагалі без них, з постійним пересуванням на достатньо великі відстані в несприятливих умовах, участю в ліквідації надзвичайних ситуацій та АТО.

Досить гострою і актуальною залишається проблема розвитку фізично активної, гармонійно розвиненої особистості студентів вишів, формування її здорового способу життя, протидія шкідливим звичкам, дефіциту рухової активності, зниженню імунітету, а у зв'язку з цим – захворюванням. Зазначені явища зберігають стійку тенденцію, що

обумовлюється протиріччям між декларативним та реальним ставленням до фізичної культури, що в першу чергу відбивається на стані здоров'я, фізичній підготовці студентської молоді, їхніх ціннісних орієнтаціях, ставленні до власного фізичного та психічного благополуччя і, врешті – решт, на майбутній життєдіяльності. Перед сучасним суспільством гостро постає завдання формування здорового способу життя (ЗСЖ) як умови збереження української нації, перспективи справжнього духовного оновлення наступних поколінь, запоруки якісних перетворень у масштабах держави.

Проблема нашого дослідження стосується студентів медичних університетів, тому у дослідженні користуємось визначенням Л. Суценко: ЗСЖ студента-медика – це оптимальне та раціональне поєднання способів і форм його життєдіяльності, які спрямовані на постійне збереження й зміцнення власного здоров'я, основними компонентами якого є раціональне здорове харчування, безпечні, якісні для здоров'я умови навчання, побуту та дозвілля, достатня рухова активність, безпечне статеве життя, дотримання правил гігієни, загартування, відсутність шкідливих звичок, (володіння необхідним обсягом знань, умінь і навичок зі збереження та зміцнення власного здоров'я й глибокого усвідомлення студентом важливості практичних дій у цьому напрямі).

Прагнення до покращення ЗСЖ є одним з важливих факторів у формуванні, зміцненні та збереженні культури здоров'я студентів медичних університетів, спеціальність яких – одна з найскладніших з медичного погляду, оскільки навчально-виховний процес відбувається в напруженому, динамічному інформаційно-енергетичному просторі. Ця проблема повинна цікавити і турбувати не тільки фахівців і викладачів, але й самого студента в першу чергу. Виходячи з цього, нами вбачається доцільним формування здорового способу життя студентів проводити через реалізацію педагогічної стратегії, яка буде орієнтована на здоровий спосіб життя.

Дана стратегія як діяльнісно-орієнтована компонента вищого навчального закладу (ВНЗ) передбачає і забезпечує свідомий вибір ціннісних орієнтацій студента на здоров'я, спрямованість і становлення особистості на здоровий спосіб життя, самореалізацію в політичному, економічному, професійному та культурному життю.

Поняття «способу життя» досить багатопланове, охоплює різні сфери життєдіяльності людей і тому застосовується в багатьох наукових дисциплінах і дослідженнях: в філософії, політології, культурології, соціології, педагогіці, психології та інших галузях пізнання. Аналіз цього поняття багатьма вченими виявляє зв'язок об'єктивних процесів в житті суспільства.

Сучасний спеціаліст повинен відрізнитися не тільки високим рівнем професійної підготовки, а й мати добре здоров'я. Фізична культура і спорт стають найважливішими факторами забезпечення високого функціонального стану організму, оптимальної розумової працездатності та формування цінних особистісних якостей.

Рівень професійної підготовки майбутнього лікаря в значній мірі зумовлюється тим, наскільки він відповідально ставиться до своєї особистості.

Під відповідальним ставленням ми розуміємо таке ставлення до навчальної праці, яке стійко характеризується глибоким розумінням необхідності наукових знань, коли сама навчальна праця сприймається студентом як найважливіший громадський обов'язок. Відповідальне ставлення визначає позицію студента, його моральну готовність розділити частину відповідальності за успішне досягнення не лише своїх особистих цілей навчання, але й товаришів по групі.

Найпоширенішими причинами безвідповідального ставлення студентів до занять фізичною культурою є:

- 1) невміння студентів організувати свою навчальну працю;
- 2) незацікавленість в підвищенні якості навчальної праці;
- 3) недостатність знань, елементарних прийомів, необхідних для успішного виконання учбових обов'язків;
- 4) низький престиж фізичної культури в суспільстві і взагалі серед студентів вищів, зокрема і в порівнянні з фаховими дисциплінами;
- 5) формалізм в оцінці знань студентів, своєрідний «валовий» підхід до оцінювання кінцевого результату учбової діяльності і недостатня вимогливість викладачів;
- 6) негативні прояви «дорослості» і самостійності студентів: куріння, вживання

спиртних напоїв і ін., що породжує лінощі, послаблює здоров'я і в кінцевому результаті заважає займатись фізичною культурою.

Необхідними умовами підвищення відповідального ставлення студентів медвузів до фізичної культури вважаємо формування культури навчально-пізнавальної діяльності студентів; розвиток відносин відповідальної залежності (група, курс, факультет); під час проведення занять з фізичної культури включення студентів в таку діяльність, яка б забезпечила розвиток ініціативи, самостійності, відповідальності, вдосконалювала б його творчі здібності та підвищення якості викладання фізичної культури в вузі і вироблення механізмів контролю з боку викладачів, однокурсників, а також самоконтролю студентів.

Заняття фізичною культурою – одна з форм підготовки студентів медичних вузів, тому формування до неї слід розглядати як складову всієї системи професіонального ставлення майбутнього лікаря. Заняття фізичною культурою і спортом повинні мати комплексний характер і неодмінно бути складовою частиною здорового способу життя. Роки навчання у вузі – важливий етап становлення майбутнього фахівця. саме в цей період значною мірою розкриваються здібності, задатки, вдосконалюється інтелект, розширюється коло знань, триває становлення морального обличчя молоді особистості.

Визначено, що процес становлення студента як фахівця складається із декількох етапів: усвідомлення соціальної значущості майбутньої праці, сприйняття вимог професійної діяльності, свідоме пред'явлення цих вимог до себе, самовиховання необхідних властивостей і якостей, які моделюють особистість лікаря, реалізація настанов на оволодіння обраною професією. Ці етапи становлення майбутнього медичного працівника складають основу професійного зростання у ВНЗ. Забезпечення професійної підготовки студентів медичних вишів неможливе без формування особистого здоров'я.

Важливою умовою забезпечення готовності молодого покоління до повноцінної життєдіяльності в сучасному європейському просторі є формування у них професійної компетентності.

Компетентність – це ситуативна категорія, яка виражається в готовності до здійснення якої-небудь діяльності в конкретних професійних ситуаціях, більшість дослідників пов'язують проблему компетентності з професійним становленням особистості [1].

Розглядають її як оцінну категорію, що характеризує людину як суб'єкта професійної

діяльності, її здатність виконувати завдання, що належать до її компетенції.

З метою формування особистого здоров'я студентів вищих медичних закладів засобами фізичної культури ми виділи наступні компоненти їхньої професійної компетентності: 1) мотиваційно-ціннісний – який включає мотиви, мету, ціннісні установки студента, що передбачало його ставлення до майбутньої професійної діяльності як до цінності та потреби у формуванні й самовихованні своєї професійної компетентності; 2) когнітивний – характеризує сукупність знань, сутність і способи самовиховання компетентності; здатність до систематизації й узагальнення знань; 3) діяльний – передбачає наявність умінь передавати інструментарій самопізнання й саморозвитку іншому, рефлексувати власну діяльність і поведінку; 4) емоційний – обумовлює позитивне оцінювання явищ із опорою на соціальні та особистісні значимі цінності, здатність сприймати внутрішній світ іншого й ототожнювати себе з ним.

Так, в процесі дослідження мотиваційно-ціннісний компонент являв собою систему мотиваційно-ціннісних утворень: мотивів, цінностей, інтересів, потреб, професійних якостей, що регулюють повсякденне життя й діяльність особистості у сучасному суспільстві. Когнітивний компонент передбачав сформованість системи знань, що виступають орієнтовною основою діяльності. Діяльнісний компонент відображав сформованість професійних умінь і навичок щодо дотримання соціальних норм і правил поведінки, наявність досвіду позитивної взаємодії студент – викладач.

Однак слід зазначити, що більшість науковців вважають мотиваційний

компонент головним і необхідним у процесі формування готовності до позакласної роботи в школі. Ми підтримуємо таку думку, адже без зацікавленості, бажання та інтересу до певного виду діяльності є неможливим досягти успіху та поставленої мети.

Важливим питанням науково-дослідної роботи було вивчення впливу рухової активності на здоров'я студентів медичного вишу у позааудиторний час. З метою визначення ефективних форм організації студентів та впливу їх на рухову активність експериментальне дослідження було розподілено на три складові частини: визначення активності у процесі фізичного виховання; здійснювана під час навчання, громадсько-корисна і трудова діяльність; спонтанна рухова активність у вільний час.

Експериментально встановлено, відсутність у режимі дня організованої м'язової діяльності студенти змушені

компенсувати самостійно, здійснюючи рухи ногами у вимушеному положенні сидячи за виконанням навчальної роботи. Дослідження показали, що для студентів є своя добова величина рухової активності, яка суворо індивідуалізована. Вона залежить від віку, статі, стану здоров'я, типу вищої нервової діяльності, місцевих кліматичних умов, організації освітнього процесу, режиму дня. Ступінь рухової активності, який враховує всі індивідуальні особливості та сприятливо впливає на рівні клітини, органів і тканин, на рівні цілісного організму, слід називати оптимальною нормою.

Серед різноманітних прийомів організації позааудиторної роботи з фізичної культури зі студентами медичних вишів було визначено, що найбільш стійкий інтерес у студентів викликали спортивні гуртки, оскільки вони наближують фізичну діяльність до природних умов, допомагають розвивати навички з певних видів спорту, сприяють ефективній обробці програмного матеріалу з фізичного виховання, забезпечують практичну спрямованість навчання.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Таким чином, аналіз освітнього процесу медичного вишу дозволив з'ясувати, що використання ігор та ігрових ситуацій, цікавих фізичних вправ дають можливість прищепити студентам інтерес до занять фізичним вихованням, створюють позитивне ставлення до особистого здоров'я, стимулює самостійну фізичну діяльність.

Аналіз літературних джерел та узагальнення практичного досвіду роботи медичних працівників свідчать про те, що на сьогодні стан готовності студентів до збереження особистого здоров'я є неоптимальним і недостатньо розробленим. Структура та зміст формування особистого здоров'я студентів вищих медичних закладів засобами фізичної культури потребують чітких уточнень, і в цьому є необхідність.

Отже, здоров'я великою мірою залежить від здорового способу життя як активного творення здоров'я, включаючи всі його компоненти. Для творення здоров'я необхідне глибоке розуміння чинників здоров'я і хвороби; вміле використання методів, які зміцнюють здоров'я: фізичне, психічне, соціальне та духовне; набуття навичок оздоровчих, загальнозміцнюючих методів і формування ціннісного ставлення та установки на здоровий спосіб життя.

Підсумовуючи все вищезгадане можна зрозуміти, що поняття здорового способу життя є багатограним і ще недостатньо дослідженим.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Данилова Д. Ю. Формирование поликультурной компетентности студентов / Л. Ю. Данилова // Учитель. – 2007. – № 3. – С. 12–15.
2. Слостёнин В. А. Реформа школы и готовность учителя к профессионально-педагогической деятельности: вопросы методологии и теории / В. А. Слостёнин, М. Я Виленский // Теория и практика физической культуры. – 1985. – № 6. – С. 43–46.
3. Сущенко Л. П. Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту (теоретико-методологічний аспект): Монографія / Л. П. Сущенко. – Запоріжжя: Запорізький державний університет, 2003. – 442 с.
4. Турчак А. Особливості підготовки майбутнього вчителя фізичної культури до попередження шкідливих звичок учнів. / А. Турчак // Наукові записки. Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Сер.: Педагогічні науки. – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2013. – Вип.120. – С. 319–326.

REFERENCES

1. Danylova, D. Yu. (2007). *Formyrovanye polykul'turnoy kompetentnosti studentov*. [The formation of a polycultural competence of students]. Moscow.
2. Slastënyin, V. A. (1985). *Reforma shkolu y hotovnost' uchytelya k professyonal'no-pedahohycheskoy deyatel'nosti: voprosu metodolohyy y teoryy*. [School reform and the willingness of the teacher to professional - pedagogical activity: issues of methodology and theory]. Moscow.
3. Sushchenko, L. P. (2003). *Profesiyna pidhotovka maybutnikh fakhivtsiv fizychnoho vykhovannya ta sportu (teoretyko-metodolohichnyy aspekt)*. Professional training of future specialists of physical education and sport (theoretical and methodological aspect)]. Zaporizzia.
4. Turchak, A. (2013). *Osoblyvosti pidhotovky maybutn'oho vchytelya fizychnoyi kul'tury do poperedzhennya shkidlyvykh zvyчок uchniv*. [Features of training of future teachers of physical culture to prevent harmful habits of students]. Kirovograd.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

ШЕВЧЕНКО Ольга Володимирівна – доцент кафедри теорії і методики фізичного виховання Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: професійна підготовка студентів вищих навчальних закладів.

БЄЛКОВА Тетяна Володимирівна – аспірантка кафедри педагогіки та освітнього менеджменту.

Наукові інтереси: професійна підготовка студентів до збереження власного здоров'я засобами фізичного виховання.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

SHEVCHENKO Olga Vladimirovna – Assistant Professor of the theory and methodology of physical education of Centralukrainian Volodymyr Vynnychenko State Pedagogical University.

Circle of scientific interests is the professional training of students of higher educational institutions.

BELKOVA Tetyana Aleksandrovna – postgraduate student of the Department of Pedagogy and Education Management.

Circle of scientific interests is the professional training of students to maintain their own health through physical education.

Дата надходження рукопису 12. 11. 2017 р.

Рецензент – д. п. н., професор В. Ф. Черкасов.

УДК 378.1: 168.52

ШЕВЧЕНКО Інга Леонідівна –

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри вокально-хорових дисциплін та методики музичного виховання Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка
e-mail: ingashev4encko@gmail.com

БРОДСЬКИЙ Геннадій Леонідович –

доцент кафедри музичного мистецтва і хореографії Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка
e-mail: Leva1951@gmail.com

**СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК НЕВІД’ЄМНА СКЛАДОВА ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ
ВИКЛАДАННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН**

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Сьогодні освіта виявляється наймасштабнішим соціальним інститутом, через який здійснюється трансляція і втілення базових цінностей і цілей розвитку суспільства, яке називають постіндустріальним, інформаційним, суспільством знань: розуміння людини як самостійно-діяльної особистості, цінність освіти, об’єктивного наукового знання, цінність інновацій і прогресу, пріоритетність вільної самореалізації, творчості. В умовах зміни ідеологічних поглядів, соціальних уявлень, ідеалів саме освіта дозволяє здійснити адаптацію до нових життєвих форм, підтримати процес відтворення соціального досвіду, закріпити в суспільній свідомості і практиці нові політичні реалії та нові орієнтири розвитку. Інформаційні та комунікаційні технології грають ключову роль в реалізації потреби сучасної людини в самовдосконаленні як в освітньому, професійному, так і в загальнокультурному відношенні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні науковці А. Андрєєв, Я. Ваграменко, Л. Зайнутдінова, А. Кузнецов, С. Панюкова, Н. Софронова справедливо вважають, що інформатизація (інтерактивність, комп’ютеризація, користування і освоєння інформаційних баз даних) є значним ресурсом підвищення якості освіти. Як зазначає В. Тестов, «одним із соціальних наслідків стрімкого технологічного розвитку суспільства, яке стало особливо сильно

проявляти себе в кінці ХХ століття, є загальна криза системи освіти, сутність якої полягає в неефективності цілей і змісту освіти, а також форм, методів і рівня розвитку освітніх систем постіндустріального суспільства» [5, с. 3].

Педагоги і психологи Г. Берулава, М. Берулава, І. Ібрагімов, А. Новіков, Д. Фельдштейн констатують необхідність нової методологічної основи всієї системи освіти, радикальної зміни її цілей і змісту, форм, методів і засобів навчання та впровадження інформаційно-комунікативних технологій. «Система освіти ХХІ століття передбачає опору на нові методологічні основи та інноваційні освітні технології, що забезпечують відповідність реаліям інформаційного суспільства. Серйозні зміни, які відбулися в особистісному, поведінковому і когнітивному розвитку сучасної молоді під впливом електронних засобів інформації, вимагають принципово нового підходу до розробки змісту і технології навчання і, відповідно, до вироблення нових критеріїв оцінки якості освітнього процесу як в школі, так і в виші» [1, с. 1]. Вищесказане свідчить про те, що проблема інформаційних технологій і їх впровадження в освітній процес всіх ланок системи української освіти є актуальною.

Метою статті є розробка нових підходів до викладання фахових дисциплін на мистецькому факультеті з використанням сучасних інформаційних технологій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вирішення проблеми